

QADINLARA MÜNASIBƏT

Həqiqətən şükür və tərif yalnız Allaha məxsusdur! Biz Ona həmd edir, Onu köməyə çağırır, Ondən bağışlanma və bizi doğru yola yönəltməyi diləyirik, nəfslərimizin şərinədən və pis əməllərimizdən qorunmaq üçün yalnız Ona pənəh aparırıq. Allah kimə hidayət verərsə o, doğru yolda olar, kimi azdırarsa onu doğru yola yönəldən tapılmaz. Mən şahidlik edirəm ki, Allahdan başqa ibadətə haqqı olan məbud yoxdur, Onun şəriki yoxdur və şahidlik edirəm ki, Muhəmməd Onun qulu və elçisidir.

«Ey iman gətirənlər! Allahdan layiqincə qorxun və ancaq müsəlman olduğunuz halda ölün!»¹

«Ey insanlar! Sizi tək bir şəxsdən xəlq edən, ondan da zövcəsini yaradan və onlardan da bir çox kişi və qadın *törədib yer üzünə* yayan Rəbbinizdən qorxun! Adı ilə bir-birinizdən *cürbəcür şeylər* istədiyiniz Allahdan qorxun və qohumluq əlaqələrini kəsməkdən *çəkinin*! Həqiqətən, Allah sizə nəzarət edəndir!»²

«Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun və doğru söz söyləyin! *Əgər belə etsəniz* Allah əməllərinizi islah edər və günahlarınızı bağışlayar. Hər kəs Allaha və Onun elçisinə itaət etsə, böyük bir səadətə nail olar».³

Hörmətli bacı və qardaşlarım! Bu kainatın yaradıldığı zamandan etibarən nə qədər insana müvəqqəti yaşayış məskəni olduğunu yalnız hər şeyə qadir Allah bilir. Nə qədər insan burada dünyaya gəlmiş, yaşamış, çalışmış və

¹ «Ali İmran» surəsi, 102.

² «ən-Nisa» surəsi, 1.

³ «əl-Əhzab» surəsi, 70-71.

gözlərini bu dünyaya əbədi olaraq yumub getmişdir. Əlbəttə, bu düzümün bu günə qədər pozulmamasında düşünüən insanlar üçün çoxlu ibrətlər vardır. Hər bir insan bu yaradılışa öz prizmasından müxtəlif münasibətlər bildirə bilər. Lakin ən dəqiqini isə bu heyratəmiz möcüzələrin Yaradıcısı bilir. O biz insanları yaratdı və nəfsimizin bizi nəyə təhrik edəcəyini də Öz əzəli elmi ilə bilib bizi tənha buraxmadı. O, hər qövmə, millətə daim doğru yol göstərən peyğəmbərlər göndərdi.

Peyğəmbərlərin sonuncusu olan Muhəmmədi ﷺ isə O, bütün bəşəriyyətə rəhmət olaraq göndərdi. Bütün insanlara yollarını azmamaq üçün ona itaət etməyi vacib buyurdu. Məncə düşüncəsi olan hər bir insan Uca Allahın bu mərhəmətindən layiqincə faydalanmalıdır. O, insanları kişi və qadın olmaqla iki cinsə ayırdı və hər biri üçün hüquq və vəzifələr müəyyən etdi. O, bu hüquq və vəzifələri Qurani-Kərim və sonuncu peyğəmbəri Muhəmməd ﷺ vasitəsilə bizə çatdırdı. Bizim hər birimiz şahidlik ki, İslam dinində qadına çox səlahiyyətlər verilmişdir. Təəssüf ki, qadınlarımızın böyük əksəriyyəti bu hüquqlardan layiqincə faydalana bilmirlər. Əslində onlarla xoşbəxtlik arasında elə bu qaydalara riayət etmək durur. Allah və Onun Rəsulu ﷺ kişilərə onların haqlarını tapdamlamağı əmr edir və bu məsələnin nə qədər ciddi olduğunu daim bizə xatırladır. Bu məsələnin nə dərəcədə önəmli olmasını Peyğəmbərimizin ﷺ vida xütbəsində buna xüsusi yer ayırmasında görmək olar. Hər bir kişi övrətinin onun üzərində olan haqlarını qorumalı və başqalarını da buna sövq etdirməlidir. Bu haqların qısa

xülasəsini qeyd etməklə məlumatlarınızı daha da artırmaq istərdim.

İlk öncə qeyd etmək lazımdır ki, hər bir kişi ailə qurduqda şəriət qaydalarını poza biləcək heç bir hərəkətə yol verməməlidir. Çünki ailə qurduqda ortaya çıxan problemlər, müxtəlif anlaşılmazlıqlar həmişə mövcud olub. Əgər bu məsələdə ən yüksək uğur əldə etmək istəyiriksə Allaha və Onun elçisinə ﷺ itaət etməliyik. Yalnız o halda kişi qurduğu ailədə öz səadətini tapar. Və yalnız o halda qadın da öz hüquqlarına tam təminat ala bilər. Ailə qurmaq qızın vəlisinin (ata, baba, əmi, qardaş və s.) icazəsi və razılığı olmadan həyata keçirilə bilməz. Qızı qaçırtmaq isə haramdır. Çünki peyğəmbərimiz ﷺ demişdir ki, vəlisiz nikah batildir. Həmçinin nikah bağlanan zaman qadınların mehlərini könül xoşluğu ilə vermək də evlənmənin şərtlərindəndir. Bu xüsusda Uca Allah belə buyurur: «Qadınlara öz mehlərini könül xoşluğu ilə verin! Əgər onlar öz xoşları ilə bundan sizə bir pay versələr, onu nuşcanlıqla, halal olaraq yeyin!»¹

Bundan başqa Allah onlara verilən mehri geri almağı da qəti qadağan edir: «Qadınlara verdiklərinizdən bir şey götürmək sizə halal olmaz».²

Həmçinin qadınları mirasdan məhrum etmək də şəriətə qarşı çıxmaqdır. Bu barədə Uca Allah belə buyurur: «Əgər sizin övladınız yoxdursa, vəsiyyətiniz yerinə yetirildikdən və ya borcunuz ödənildikdən sonra, qoyub getdiyiniz *malın* dördüdə bir hissəsi zövcələrinizə

¹ «ən-Nisa» surəsi, 4.

² «əl-Bəqərə» surəsi, 229.

çatır. Yox əgər övladınız varsa, onda qoyub getdiyiniz *malın* səkkizdə bir hissəsi onlara çatır».¹

Bütün bu sadaladığımız şəriət qanunları qadınların bu məsələdə hüquqlarının necə həssaslıqla qorunduğuna açıq-aydın sübutdur. Bu gün heç kəsə sirr deyil ki, İslam qadına mülkiyyətçi olmaq hüququnu vermişdir. Lakin çox böyük təəssüf hissi ilə qeyd etməliyik ki, bütün bunlara baxmayaraq bir çox cavanlar dinimizin və dövlətimizin mövcud qanunlarına məhəl qoymadan öz nəfslərinin tələblərinə uyur və bir çox ağıllı və namuslu qızları şirin dillə yoldan çıxarır, ehtiraslarını söndürdükdən sonra isə onları tərk edirlər. Bunun da acı nəticəsi olaraq cəmiyyətdə atasız uşaqların sayı artır. Məsələnin bu yerində bir problemə də öz münasibətimi bildirmək istərdim. Bu da əri vəfat etmiş və ya hansısa bir səbəbdən ərindən ayrılmış qadınların növbəti dəfə ərə getmək istəyi ortaya çıxdıqda onun müxtəlif psixoloji təziqlərlə qarşılaşmasıdır. Yəni bizim cəmiyyətdə qeyri-rəsmi olaraq belə bir fikir formalaşmış ki, əgər qadının əri vəfat edibsə, o daha ərə getmək barədə düşünməməli və ömrünü uşağını atasız böyütməyə həsr etməlidir. Təəssüf ki, bu cür fikirlər hələ də cəmiyyətdə mövcud olduğu üçün qadınların bir çoxu dinə zidd yollar axtarmaq məcburiyyətində qalırlar. Lakin qeyd etməliyik ki, dinimizdə bu məsələ ilə bağlı qadınlara heç bir məhdudiyyət qoyulmur. Yəni, hər hansısa bir qadının əri vəfat edibsə və ya qadın hansısa bir səbəbdən ərindən ayrılıbsa, o növbəti dəfə yenə də qanun çərçivəsində ərə

¹ «ən-Nisa» surəsi, 12.

gedə bilər. Lakin burada 4 ay 10 gün gözləmək mütləq lazımdır ki, bunun da səbəbi qadının keçmiş və ya vəfat etmiş ərindən hamilə olub olmamasının bilinməsi ilə izah olunur. Uca Allah buyurur: «Sizlərdən ölənlərin qoyub getdiyi zövcələr dörd ay on gün gözləməlidirlər. Onların gözləmə müddəti bitərkən *şəriətə* müvafiq qayda üzrə özləri barədə etdikləri işə görə sizə günah sayılmaz. Allah nə etdiklərinizdən xəbərdardır».¹

Yolunu azmış oğlanlara isə bunları deyərdim: «Şübhəsiz ki, sən heç vaxt razı olmazsan ki, sənin bacını kimsə aldadıb əylənsin və sonra ondan imtina etsin. Elə isə sən də bu çirkin əməldən çəkin. Özünə rəva bilmədiyini başqasına da rəva bilmə. Ürəklərin haldan-hala düşəcəyi qiyamət günündən qorx. O gün mütləq olacaqdır». Bu məsələni daha yaxşı başa düşmək üçün Peyğəmbərimizin ﷺ və səhabələrin həyat tərzinə nəzər salmaq kifayətdir.

Bu gün aktual olan digər bir problem də bəzi kişilərin ailə qurduqdan sonra öz həyat yoldaşlarının sirrini başqaları üçün aşkar etməsidir. Bəzi mənəviyyatsız kişiler həyat yoldaşları barəsində cəmiyyət içində danışmaqdan belə çəkinmirlər. Bu murdar işdən çəkinmək vacibdir. Əbu Səid əl-Xudri (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Qiyamət günü Allahın hüzurunda insanların ən pisi o kəsdir ki, qadını ilə etdiyi yaxınlıq barəsində qeyrilərinə danışsın»²

¹ «əl-Bəqərə» surəsi, 234.

² Səhih Müslim, 3527.

İslam alimi Nəvəvi bu hədisi şərh etdikdən sonra demişdir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Kim Allaha və Axirət gününə inanırsa ya xeyir danışsın, ya da sussun»¹

Cəmiyyətdəki digər bir arzuolunmaz hal da bəzi kişilərin öz həyat yoldaşlarının bu və ya digər səbəbdən ehtiyacı olduqda evdən bayıra çıxmasına mane olması üzündən doğan qalmaqdır. Sözsüz ki, bu məsələdə qadın həyat yoldaşına tabe olmalıdır. Bu ən gözəl seçimdir. Çünki qadın baş verə biləcək xoşagəlməz hadisələrin qarşısını kompromisə getməklə alır və həyat yoldaşının daha çox məhəbbətini qazanır. Lakin eyni zamanda ərlər də bilməlidir ki, ehtiyac üzündən yarana bilən hər hansı bir zərurət halında bayıra çıxmaq xanımların hüquqlarına daxildir. Qadın da öz növbəsində unutmamalıdır ki, nəfsin təhrik etdiyi hər bir şey zərurət hesab oluna bilməz. Aişə (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ Səudə bint Zəmayə (r.a) dedi: «Allah sizə ehtiyacınız olduğu zaman bayıra çıxmağa izin vermişdir»²

Hədisdən göründüyü kimi, Peyğəmbər ﷺ bu məsələdə Allahın razılığı olduğunu qeyd edir. Elə isə Allahın razılığı olduğu bir məsələnin əleyhinə çıxmağa heç kəs cürət etməməlidir. Qadınlarımız isə öz növbəsində evdən bayıra çıxdıqda müəyyən şərtlərə riayət etməlidir ki, bunlar da şəriətə müvafiq şəkildə libas geyinmək, yad kişilərlə ünsiyyətdə olmamaq, kişiləri cəlb edəcək şəkildə bəzənməmək və bu kimi məsələlərdir. Bundan

¹ Səhih Müslim, 171.

² Səhih Müslim, 5633.

başqa qadınların məscidə getməsinə də məhdudlaşdırmaq olmaz. Çünki İbn Ömər (r.a.) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ demişdir: «Qadınlarınız sizdən məscidə getmək üçün izn istədikdə onlara mane olmayın»¹

Qeyd etmək lazımdır ki, ümumən qadının evdən bayıra yalnız məhrəmilə çıxması vacibdir.

Bu gün bizdə təəccüb və təəssüf doğuran digər bir hal da bəzi kişilərin həyat yoldaşlarını və qızlarını günah işlər görməyə sövq etmələri və yaxud ən azı onların işlədiyi günahlara göz yummalarıdır. Onlar zövcələrinə, qızlarına, bacılarına və s. namaz qılmağa, oruc tutmağa, şəriətə müvafiq şəkildə geyinməyə və bu kimi tərbiyəvi əhəmiyyətə malik olan əməlləri yerinə yetirməyə mane olur və bununla da Allaha, Onun rəsuluna ﷺ və ən nəhayət dövlətimizin qanunlarına müxalif hərəkət edirlər. Bunların əksinə olaraq isə onlar xanımlarının, qızlarının, bacılarının İslam əxlaqına, milli mentalitetimiz və keyfiyyətlərimizə uyğun olmayan şəkildə ifrat geyinmələrinə, onların qadın incəliyinə xas olmayan şəkildə rəftarına çox asanlıqla göz yumurlar. Bəzi xanımlarımız isə bu gün özlərini əxlaqsızlara oxşatmağa çalışır, onlar kimi geyinir, əxlaqsız filmlərə və kino keyfiyyətlərindən uzaq seriallara baxır, anlamadıqları musiqini böyük həvəslə dinləyir və bununla da vaxtlarını səmərəsiz keçirirlər. Ən dəhşətlisi isə bəzi xanımlar dinimizə və dilimizə etinasız münasibət bildirir və bunu «inkişaf», «irəliləyiş» kimi başa düşürlər. Çox şükürlər olsun ki, bu gün cəmiyyətimizdə bu cür neqativ hallara qarşı çıxan sağlam fikirli

¹ Səhih Müslim, 988.

insanlar var. Bu gün artıq öz dinimizə qayıdış, milli dilimiz və əxlaqımıza müsbət münasibət kimi xüsusiyyətlər çiçəklənməkdədir. Elə isə gəlin həddimizi aşmayaq və müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimin buyurduğu kimi, Allahın və Onun rəsulunun ﷺ əmrinə tabe olaq: «Ey iman gətirənlər! Allaha itaət edin, *Onun göndərdiyi* Elçiyə itaət edin, bir də özünüzdən olan rəhbərlərə *şəriatə uyğun şəkildə itaət edin*».¹

Mühüm problemlərdən biri də bu gün keçid dövrünün iqtisadi çətinlikləri ilə bağlıdır. Əslində hər bir mömin insan səbrli olmalı və daima düşdüyü vəziyyətə şükr etməlidir. Bu məsələ Quranda bir çox yerdə qeyd edilir. Unutmaq olmaz ki, sənin düşdüyün vəziyyət nə qədər acınacaqlıdırsa, səndən də pis vəziyyətdə olanlar var. Odur ki, möminin sifətlərindən olan «səbr» və «şükr» məsələlərinə diqqət yetirməliyik. Ancaq təəssüflər olsun ki, bəzi kişilər öz səhvlərini görməyə-görməyə Allahın onları imtahana çəkməsinə səbr edə bilmir və öz hirslerini qadınların üstünə tökürlər. Bəzən isə bu məsələdə qadının tamamilə günahı olmur. Uca Allah bizi bu vəziyyətdən çəkindirərək buyurur:

«Mömin kişiləri və mömin qadınları etmədikləri bir işdən ötrü incidənlər, sözsüz ki, öz üzərlərinə böhtan və açıq-aydın bir günah götürmüşlər».²

Bəzi kişilər daha da kəskin hərəkət edərək bilərəkdən qadını incidirlər. Allah onların üzəndə nəyisə bəhanə gətirərək etdikləri hərəkəti də, qəlblərində gizlətdikləri

¹ «ən-Nisə» surəsi, 59.

² «əl-Əhzab» surəsi, 58.

niyyəti də bilir. Çünki O, Eşidən, Görən və Biləndir. Bu xüsusda Uca Allah belə buyurur: «Ey iman gətirənlər! Qadınlara zorla varis çıxmaq sizə halal deyildir. *Qadınlar* açıq-aşkar yaramaz bir iş görməyincə, onlara verdiklərinizin bir hissəsini geri almaq üçün onları sıxışdırmayın. Onlarla xoş rəftar edin. Əgər onlar xoşunuza gəlmirsə, ola bilsin ki, xoşlamadığınız bir şeydə Allah sizə çoxlu xeyir nəsib etmiş olsun».¹

Qadınların hüquqlarından biri də onları gücləri çatmayan işə vadar etməməkdir. Bu xüsusda Uca Allah belə buyurur: «Allah hər kəsi yalnız onun qüvvəsi çatdığı qədər yükləyər».²

Bu gün qadınlara qarşı olan məcburiyyət formasını iki aspektdən təhlil etmək olar: Dini və dünyəvi. Dini məsələlərə biz kişilər qadınları Allahın yoluna hikmətlə dəvət etməliyik. Çünki məcburi görülmən işdə bərəkət olmaz. Bundan başqa da Allah bunu bizə qadağan edərək buyurur: «Dində məcburiyyət yoxdur. Artıq doğru yol azğınlıqdan aydın fərqlənir».³

Digər bir ayədə isə Uca Allah belə buyurur: «*İnsanları* Rəbbinin yoluna hikmətlə, gözəl öyüd-nəsihətlə dəvət et və onlarla ən gözəl tərzdə mübahisə et».⁴

Demək, onları məcburi olaraq bəzi dini hökmləri yerinə yetirməyə vadar etmək xoşagəlməz haldır. Lakin bu o demək deyil ki, kişilər tam səhlənkər olmalı və qadınlarının etdikləri günah işlərə göz yummalıdırlar,

¹ «ən-Nisa» surəsi, 19.

² «əl-Bəqərə» surəsi, 286.

³ «əl-Bəqərə» surəsi, 256.

⁴ «ən-Nəhl» surəsi, 125.

əksinə bu işlərə görə onları Quranda buyurulan şəkildə əncam çəkməlidirlər.

Dünyəvi məsələlərdə məcburiyyət formasına gəlincə isə burada çox mətləblərə toxuna bilərik. İlk növbədə gəlin unutmayaq ki, qadınlar təbiət etibarilə çox mürəkkəb yaradılışdır. Onlara münasibətdə həddindən artıq diqqətli olmalıyıq. Bu barədə peyğəmbərimizin ﷺ tövsiyyəsi əvəzsizdir: «Qadınla diqqətli olun. Onlar qabırğadan yaradılıblar. Qabırğanın əyri tərəfi yuxarı hissəsidir. Düzəltmək istəsəniz sındırarsınız. Düzəltməsəniz əyilməkdə davam edəcəkdir. Onlara qarşı diqqətli olun»¹

Çox təəssüflər olsun ki, bəşəriyyətin ən xeyirli olan peyğəmbərimizin bu məsləhətinə lazımınca riayət olunmur. Əgər olunsaydı biz bir çox qadınların sorğunu uzaq ölkələrdəki əxlaqsızlıq yuvalarından eşitməz, bir çoxlarının isə göz yaşları içərisində ümitsiz həyat sürdüyünün şahidi olmazdıq. Bəzi pis niyyətli insanlar isə dünyanı guya gözəllik vasitəsilə xilas etmək kimi boş xülyanın ətrafında öz çirkin əməlləri ilə məşğuldurlar. Onlar qızlarımızı müxtəlif cür dünya nemətləri ilə şirnikləndirərək onları müxtəlif səviyyəli gözəllik müsabiqələrinə çəkir. Əslində hamıya gün kimi aydındır ki, o qadınların sonrakı taleyi çox acınacaqlı olur. Dünyanı gözəllik deyil yalnız insanların Allaha itaət etməklə əldə etdikləri sülh, əmin-amanlıq xilas edə bilər. Bəs görəsən buna müxalif mövqe tutanlar heç düşünürlərmiki, hər keçən bir gün onları qəbrə, axirətə yaxınlaşdırır və onlar Uca Allahın qarşısında dayanacaqlar? Bəs Allahın əmrinə məhəl

¹ Səhihi-l-Buxari, 3331.

qoymayan xanımlar heç düşünürləmi ki, onlar bu cür hərəkətlərilə çox böyük günah qazanırlar? Şübhəsiz ki, Allah istədiyi insanı düz yola yönəldər. Bunun üçün hər bir insan həmin düz yolu axtarmalıdır. Bir şey də şübhə doğurmur ki, hər bir düz yol axtaran insan bu yolun Quran və peyğəmbərimizin ﷺ sünnəsi üzərində qurulduğuna bir daha şahid olacaqdır.

Bu gün qadınlara olan təzyiqin müxtəlif formaları olduğunu artıq qeyd etdik. Gəlin qadınları gücləri çatmadığı və ya öhdəsindən əziyyətlə gəldikləri işlərə cəlb etməyəək.

Həqiqətən də, bütün problemlərin kökünü elmsizlik təşkil edir. Elə bu səbəbdən də biz qızlarımızın təhsilinə nəinki mane olmamalı, əksinə bu işdə onları daha da ruhlandırmalı və onlara kömək etməliyik. Çünki məhz elm öyrənib ona riayət etməklə insan dünyada və axirətdə səadətə qovuşa bilər. Bu barədə aləmlərin Rəbbi Uca Allah belə buyurur: «Ey iman gətirənlər! Özünüzü və ailənizi yanacaq insanlar və daşlar olan oddan qoruyun!»¹

Əli ibn Əbu Talib (r.a) bu ayənin təfsirində belə demişdir: «Yəni özünüzü və ailənizi xeyirli işlərə sövq edin və onları tərbiyələndirin»² Qadınlarımız isə öz növbəsində evdən bayıra çıxıb təhsil ocaqlarına getdikdə müəyyən şərtlərə riayət etməlidir ki, bunlar da şəriətə müvafiq şəkildə libas geyinmək, yad kişilərlə ünsiyyətdə olmamaq, kişiləri cəlb edəcək şəkildə bəzənməmək və

¹ «Ət-Təhrim» surəsi, 6.

² «Əd-Dürü-l-mənsur», 6/244.

s.-dir. Bu məsələdə yəqin ki, bütün kişilər öz məsuliyyətlərini xüsusilə dərk edirlər. Ibn Ömər (r.a) rəvayət edir ki, peyğəmbər ﷺ belə dedi: «Hər biriniz himayəçisiniz və himayəniz altında olanlara görə məsuliyyət daşıyırsınız»¹

Bu gün ailələrdə söz-söhbətə səbəb olan bir məsələ də qadınların öz qohum-əqrabası ilə əlaqə saxlamaq istəyi və bu istəyə qarşı çıxan həyat yoldaşının inadkarlığıdır. İslam şəriətində heç bir boşluq olmadığı kimi bu məsələ də diqqətdən kənarda qalmayıb. Uca Allah Quranda bu məsələyə toxunaraq buyurur: «Qohum-əqrəbəyə haqqını ver».²

Qohumların üzərinizdə olan haqları içərisində ən vacibi onları vaxtaşırı ziyarət etmək və İslama dəvət etməkdir. Bu fikir özünü Qurani-Kərimində təsdiqləyir: «Odur ki, Allahla yanaşı başqa bir tanrıya ibadət etmə, yoxsa əzaba düçar edilənlərdən olarsan. Ən yaxın qohumlarını qorxut!»³

Qohumluq əlaqələrini möhkəmləndirmək məsələsinə Peyğəmbər ﷺ də toxunub. Əbu Hüreyrədən (r.a) rəvayət olunan hədisdə Peyğəmbər ﷺ demişdir: «Ruzisinin çoxalmasını, ömrünün uzanmasını istəyən şəxs qohumluq əlaqəsini möhkəmləndirsin»⁴

Və ya Cübeyr bin Mutimin (r.a) rəvayət etdiyi hədisdə Peyğəmbər ﷺ deimşdir: «Qohumluq əlaqəsini kəsən Cənnətə daxil olmaz»⁵

¹ Səhih Müslim, 4701.

² «əl-İsra» surəsi, 26.

³ «əş-Şüəra» surəsi, 213-214.

⁴ Səhihul-Buxari, 585.

⁵ Səhihul-Buxari, 5984.

Zikr olunan bu ayə və hədislər bu məsələnin vacibliyinə dəlalət edir. Yaxşı olar ki, bu məsələ müsəlmanların diqqətindən kənarda qalmasın və onlar öz xanımlarının bu istəyini bacardıqları qədər yerinə yetirsinlər. Qızlarımız da öz növbəsində bilməlidirlər ki, onlar öz qohumları ilə telefonda danışarkən, onları ziyarət və ya dəvət edərkən bu qohumların onlar üçün naməhrəm olub-olmamasını nəzərə almalıdırlar. Çünki qadınlara verilən bu imtiyazdan istifadə etdikləri an ona naməhrəm olanlar istisna təşkil edir. Həmçinin, ailəyə fitnə-fəsad salmaq istəyənlərin dediklərinə məhəl qoymamalıdırlar.

Növbəti toxunmaq istədiyim məsələ kişilərlə qadınlar arasında sonuncunun pəncərədən ətrafı seyr etməsi, televizora baxmaq, radioya qulaq asmaq, kütləvi informasiya vasitələrindən və dövrü mətbuatdan istifadəsinə əvvəlcənin münasibəti ilə yaranan anlaşılmazlıqlardır. Ümumən bu məsələdə həm kişilər, həm də qadınlar müəyyən xətalara yol verirlər. Əslində qadınların pəncərədən ətrafı seyr etməsi və ya kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə etməsində heç bir qəbahət yoxdur. Təki müşahidə olunan predmet və hadisələrdə haram buyurulan şeylər olmasın. Aişə (r.a) rəvayət edir ki, «Mən həbəşilərin (bayram günü) məharət göstərmələrinə tamaşa edirdim. Peyğəmbər ﷺ də əbasını qapının önündən asmışdı ki, onlar mənə görməsin»¹

Ən-Nəvəvi bu hədisin şərhində demişdir: «Bu hədis qadına kişilərə baxmağa rüxsət verir. Lakin qadının şəhvət hissi ilə onların bədəninə baxması haramdır». Bu

¹ Səhih Müslim, 2060.

qadağa öz əksini Uca Allahın Quranda buyurduğu ayəsində də tapır. «Mömin qadınlara da de ki, *harama baxmayıb* gözlərini aşağı diksinlər...»¹

Uca Allah kişilərə hicab geyinməyi əmr etməyib. Odur ki, qadınların kişilərə baxması caizdir, bir şərtlə ki, bu baxışda şəhvət hissi olmasın. Xalqın mənəviyyatının təmizlənməsinə, milli soykökünə, dininə məhəbbət aşılmasına xidmət etmək üçün televiziya, radio və başqa bu kimi kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə etmək də məqsədəuyğun sayılır. Lakin təəssüflər olsun ki, bəzi hallarda biz bunun tam əksini görürük. İnsanlar onlara verilən göz və qulaq kimi nemətdən səmərəli istifadə etməlidirlər. Uca Allah bu barədə buyurmuşdur: «Bilmədiyin şeyin ardınca getmə. Çünki qulaq, göz və ürək – bunların hamısı *sahibinin əməlləri* barəsində sorğu-sual oluncadır».²

Əxlaqsız verilişlərin tamaşaçısı olub onların əsirinə çevrilməkdən Allaha sığınırıq!

Qadınların kişilər üzərində haqları olduğu kimi, kişilərin də qadınlar üzərində müəyyən haqları vardır. Bu barədə Uca Allah belə buyurur: «*Kişilərin* qadınlar üzərində *şəriətə* müvafiq haqları olduğu kimi onların da *kişilər üzərində* haqları vardır. Kişilərin onlar üzərində olan haqları isə bir dərəcə üstündür».³

Bu ayədən görünür ki, hər bir qadın bilməlidir ki, kişi (ər, ata və bu kimi qadına görə məsuliyyət daşıyan) onun

¹ «ən-Nur» surəsi, 31.

² «əl-İsra» surəsi, 36.

³ «əl-Bəqərə», 228.

üzərində ixtiyar sahibidir. Bu ayə bəzi savadsız insanların başa düşdüyü kimi heç də qadın hüquqlarının tapdalanmasına dəlalət etmir. Qadın, həmçinin, bilməlidir ki, o günah sayılan işləri tərk etməzsə əri onu tənbeh edə bilər. Lakin bu tənbeh onu kiminsə qarşısında alçaltmaq məqsədilə deyil, tərbiyə məqsədilə olmalıdır. Həmçinin, nəzərə almaq lazımdır ki, bu zaman qadına ağır bədən xəsarəti yetirmək, sifətə vurmaq, hər hansısa bir əzanı sındırmaq və s. bu kimi əməllər haram sayılır. Bu barədə Uca Allah belə buyurur: «Özbaşınalıq etmələrinə qorxduğunuz qadınlara nəsihət edin, yataqda onları tərk edin və onları döyün! Əgər sizə itaət etsələr, onlara *əziyyət vermək üçün başqa* yol axtarmayın. Həqiqətən, Allah Ucadır, Böyükdür».¹

Bundan başqa qadın ərin icazəsi olmadan evinə heç kəsi dəvət etməməlidir. Əbu Hüreyrədən (r.a) rəvayət olunan hədisdə Peyğəmbər ﷺ buyurub: «Qadına ərin izni olmadan evinə kimi isə dəvət etməsi haramdır»²

Qadın ərə getdikdən sonra valideynlərindən çox ərinə itəat etməlidir. Aişə (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Allahdan qeyrisinə səcdə etmək caiz olsaydı, qadına ərinə səcdə etməsini əmr edərdim»³

Qadın üzrsüz səbəbə görə əri ilə yaxınlıq etməkdən imtina etməməlidir. Çünki bu çox pis əhval-ruhiyyə ilə müşayiət olunur. Ər ilə arvad arasında daima qarşılıqlı hörmət və anlaşma hökm sürməlidir. Əbu Hüreyrə (r.a)

¹ «ən-Nisa» surəsi, 34.

² Səhihul-Buxari, 5195.

³ İbn Macə, 2/1852.

rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Nəfsim əlində Olana and olsun ki, kişi qadını yatağına dəvət etdikdə o, imtina edərsə göydə Olan Allah əri ondan razı qalana qədər həmin qadına qəzəblənər»¹

Qadın həmçinin kişinin malını və namusunu qoruma-lıdır. Əbu Umənə əl-Bahili (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Qadın ərinin evindən onun icazəsi olmadan heç nə verməməlidir»²

Qadın ehtiyacından əlavə və ya kişinin gücü çatma-dığı hər hansı bir şeyi ondan tələb etməklə ona əziyyət verməməlidir. Müaz bin Cəbəl (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Bu dünyada qadın ərinə əziyyət verdiyi zaman (qeyb aləmindəki) hurilərdən biri deyir: "Ona əziyyət vermə..."»³

Qadın ərinin ona etdiyi yaxşılıqlara görə minnətdarlı-ğını bildirməli və ona qarşı nankor olmamalıdır. Abdul-lah ibn Ömər (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Uca Allah ərinə minnətdar olmayan qadına tərəf baxmaz»⁴

Əbu Səid əl-Xudrinin (r.a) rəvayət etdiyi başqa bir hədisdə Peyğəmbər ﷺ bayram (Qurban və ya Fitrə) günü qadınların yanına gəlib dedi: «Ey qadınlar! Allah yolunda sədəqə verin! Cəhənnəm əhlinin əksəriyyətinin qadınlar olduğu mənə göstərildi». Onlar: «Nə üçün, ey Allahın elçisi?»– deyə soruşduqda, o «Bu sizin çox lənət

¹ Səhih Müslim, 3525.

² Əbu Davud, 3565.

³ «Səhih hədislər silsiləsi», 173-cü hədis.

⁴ «Səhih hədislər silsiləsi», 289-cu hədis.

etdiyinizə və ərlərinizə qarşı nankor olduğunuza (ərin əziyyətini heçə endirdiyinizə) görədir» deyər buyurdu. ¹

Qadın öhdəsinə düşən məişət işlərini layiqincə yerinə yetirməlidir. Əli ibn Əbu Talib (r.a) rəvayət edir ki, bir gün Fatimə (r.a) məsləhət almaq üçün atasının yanına getdi. (Fatimə (r.a) ev işlərində çox yorulduğu üçün qulluqçu saxlamaq barəsində atasından məsləhət almaq istəyirdi). Peyğəmbər ﷺ evdə olmadığı üçün Aişədən (r.a) atası evə gəldikdə onun gəldiyini xəbər verməsini xahiş etdi. Bu xəbər Peyğəmbərə ﷺ çatdıqdan sonra o bizə gəlib dedi: «Sizə soruşduğunuzdan da xeyirlisini öyrədimmi? Yatağınıza uzandığınız zaman 33 dəfə «sühənallah²», 33 dəfə «əlhəmdülillah³» və 34 dəfə «Allahu əkbər⁴» deməyiniz sizin üçün xidmətçidən daha xeyirlidir»⁵

Əbu Hüreyrə (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbərdən ﷺ ən xeyirli qadın haqqında soruşduqda o dedi: «Ən xeyirli o qadındır ki, əri ona nəzər saldıqda o sevinсин, əmr etdikdə itaət etsin, ərinin xoşuna gəlməyən işləri görməklə və onun malını lazımsız yerə xərcləməklə ona asi olmasın»⁶

Qadın daim ərinin namusunu qorumalıdır. Əbu Ərinə əs-Sədəfi (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Qadınlarınızın ən xeyirlisi ərini sevən, ondan dünyaya uşaq gətirən, ona gözəl tərzdə təsəlli verən, Allahdan qorxan

¹ Səhihul-Buxari, 304.

² Allah bütün nöqsanlardan uzaqdır!

³ Bütün həmdlər Allaha məxsusdur!

⁴ Allah böyükdür.

⁵ Səhih Müslim, 6853.

⁶ «Səhih hədislər silsiləsi», 1838.

qadındır. Onların ən xeyirsizi isə əxlaqsız geyinən və xülyalara dalandır»¹

Fədalə bin Übeyd rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Üç şəxsin halı barədə soruşmağa dəyməz: camaatdan ayrılıb rəhbərə asi olaraq ölən şəxs, ağasından qaçıb ölən qul və ya kəniz, əxlaqsızlıq edən qadın»²

Qadın yalnız əri ona Allaha və Onun elçisinə ﷺ asi olmağı əmr edərsə ona itaət etməməlidir.

Əlbəttə ki, yuxarıda zikr etdiyimiz hədis və rəvayətlərin çox böyük hikməti vardır. Hər bir qadın bu hədislərdən mümkün qədər faydalanmalıdır ki, dünyada və axirətdə üzü ağ olsun. Qadınlar unutmamalıdırlar ki, onlar Allaha və Onun elçisinə itaət etdikcə daim sevilən və arzulanan bir insan olacaqdır. Mömin qadının digərlərindən üstünlüyü də məhz bundadır. Ailədə Allah qorxusu və sevgisi olmazsa orada günah və arzuolunmaz halların baş verməsi labüddür. Lakin burada qeyd olunması vacib olan bir məsələ də, bəzi mömin qadınların ya bilərəkdən, ya elm azlığından, ya da bilməməzlikdən buraxdıqları səhvlərə görə əri tərəfindən tərbiyə olunmasıdır. Bu məsələ şəriətə görə nə cür həyata keçirilməlidir?

Lakin hər bir insan səhv edə bilər. Səhvsiz insan yoxdur. Hər bir kişi belə hallarla rastlaşdıqda buna bu və ya digər formada öz münasibətini bildirir. Bütün digər məsələlərdə olduğu kimi bu məsələdə də Allahın Rəsulu ﷺ bizə nümunədir. Uca Allah Qurani-Kərimdə belə buyurur: « Allahın Elçisi sizlərə – Allaha və Axirət gününə

¹ «Səhih hədislər silsiləsi», 1849.

² «Səhihu-l-ədəbi-l-mufrad», səh:220 – 458-ci hədis.

ümid bəsləyənlərə və Allahı çox zikr edənlərə gözəl nümunədir».¹

Lakin bəzi kişilər bu işdə xətalara yol verirlər ki, bu da son nəticədə ailənin dağılmasına gətirib çıxarır. Tərbiyə çox mürəkkəb bir prosesdir. Bu məsələyə girişən insan Allahın, Onun elçisinin və dövlətin qanunlarını nəzərə almaqla elə metod seçməlidir ki, bu ixtilafa səbəb olmasın və öz xeyirli bəhrəsini qısa zamanda versin. Kişilər bu məsələdə zülm etməkdən çəkinməlidirlər. Bu haqda Qurani-Kərimdə belə buyurulur: « Allahın onlardan birini digərindən üstün etdiyinə və öz mallarından xərclədiklərinə görə kişilər qadınlar üzərində himayəcidirlər. Əməlisaleh qadınlar Allaha itaət edər və qorunması lazım gələn şeyləri Allahın himayəsi sayəsində qoruyub saxlayarlar. Özbaşınalıq etmələrindən qorxduğunuz qadınlara nəsihət edin, yataqda onları tərk edin və onları döyün! Əgər sizə itaət etsələr, onlara *əziyyət vermək üçün başqa* yol axtarmayın. Həqiqətən, Allah Ucadır, Böyükdür».²

Bu ayədən tərbiyənin 3 mərhələdən ibarət olduğu qənaətinə gəlmək olar:

Birincisi: Nəsihət etmək. Bu nəsihət mülayim tərzdə və hikmətlə olmalıdır. Çalışmaq lazımdır ki, qadının qəlbi qırılmasın.

İkincisi: Yataqdan ayırmaq. Bu bir neçə cür təfsir olunur. Bəzi alimlərin rəyinə görə, kişi qadınlardan ayrı yatmalıdır. Bəzilərinin fikrincə isə bir yataqda yatıb onu

¹ «Əl-Əhzab» surəsi, 21.

² «Ən-Nisa» surəsi, 34.

danışdırmamalı və onunla yaxınlıq etməməlidir. Qeyd etmək lazımdır ki, sonuncu rəy daha mötəbər sayılır.

Üçüncü: Döymək. Kişi öz zövcəsini döydükdə, əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, iz qoymamalı, qadını zədələməməli, üzə vurmamalı və sairə.

Ola bilsin ki, tərbiyənin bu növü bəzilərinə dinə qarşı mənfi rəy formalaşdırsın. Lakin bu fikri – yəni qadınların ehtiyac duyulduğu zaman yüngülcə tənbeh olunmasını bir çox psixoloqlar da dəstəkləyir və bu metodun müəyyən effekti olduğunu təsdiqləyirlər. Əslində bu məsələ Qurani-Kərimdə öz təsdiqini tapdığı üçün müzakirə obyektinə ola bilməz. Çünki beyinləri yaradan Allah onun tələbatını da çox gözəl bildiyi üçün tənbehin bu növünün tətbiqinə qərar vermişdir.

Bilmək lazımdır ki, bu üsullar ardıcıl olaraq yerinə yetirilməlidir. Bu üsullar fayda vermədikdə qadını dərhal boşamaq da şəriətə ziddir. Uca Allah buyurur: «Əgər ər-arvad arasında ixtilaf olacağından qorxsanız, onda kişinin ailəsindən bir hakim və qadının ailəsindən bir hakim göndərin. Əgər bunlar islah etmək istəsələr, Allah da onları barışdırar. Həqiqətən, Allah Biləndir, *hər şeydən Xəbərdardır*».¹

ISLAMDA ÇOXARVADLILIQ

Bir çoxları dinimizdəki çoxarvadlılıq məsələsinə daim irad tutur, bunun etik normalara sığmayan, qadın hüquqlarının tapdalanması, müasir tələblərin ziddinə olan bir

¹ «ən-Nisə» surəsi, 35.

akt kimi qəbul edirlər. Onlar sonuncu peyğəmbəri ﷺ də gözdən salmaq üçün İslamın dörd qadınla evlənməyə icazə verdiyi halda onun dördədən artıq qadınla evlənməsini ona tənə edirlər. Çoxarvadlılığa dair olan dəlilləri nəzərdən keçirmək və onun hikmətlərini izah etmək yerinə düşərdi.

Birincisi. İslam şəriətinin kişiyə 4 qadınla evlənməyə icazə verməsi məcburi xarakter daşıyır. Hər bir kişi bu işə könüllü olaraq maddi, mənəvi və fiziki qüvvəsi çatdığı zaman, həmçinin mövcud vəziyyəti nəzərə aldıqdan sonra qərar verə bilər. Bu zaman hər bir qadına qarşı ədalətli olmaq başlıca şərt kimi irəli sürülür. Bu barədə Qurani-Kərimdə Uca Allah belə buyurur: «Xoşunuza gələn *halal* qadınlardan ikisi, üçü və dördü ilə evlənin. Əgər o qadınlarla ədalətlə dolanmayacağınızdan qorxsanız, onda *onlardan* biri ilə yaxud sahib olduğunuz cariyyə ilə *kifayətlənin*. Bu, haqsızlıq etməməyə daha yaxındır».¹

Ayə artıq evlənmək istəyən kişi qarşısında bir neçə şərt qoyur.

Birincisi: kişinin evlənəcəyi qadın ona *halal* olmalıdır. Yaxşı, bəs kişiye hansı qadınlarla evlənməyə icazə verilib? – İslam şəriətində heç bir boşluq olmadığı üçün bu məsələ Quranın digər ayəsi ilə tamamlanır: «Sizə analarınız, qızlarınız, bacılarınız, bibiləriniz, xalalarınız, qardaş qızları, bacı qızları, sizi əmizdirən süd analarınız, süd bacılarınız, arvadlarınızın anaları, yaxınlıq etdiyiniz qadınlarınızın himayənizdə olan ögey qızları – yox əgər

¹ «ən-Nisa» surəsi, 3.

o qadınlarla yaxınlıq etməmişsinizsə, onda bu (ögey qızlarınızla evlənməyiniz) sizə günah deyildir, öz belinizdən gələn oğullarınızın arvadları *ilə evlənmək* və iki bacını birlikdə almaq haram edildi. Olub-keçənlər isə artıq keçmişdir. Həqiqətən, Allah Bağışlayandır, Rəhmlidir».¹

Bu məsələyə Peyğəmbərimizdən ﷺ gəlib çatan hədisdə də toxunulur. Əbu Hüreyrə (r.a) rəvayət edir ki, Peyğəmbər ﷺ dedi: «Qadınlarınızla yaşaya-yaşaya onların xalası və ya bibisi ilə evlənmək sizə haram edildi»²

Bu ayə və hədis göstərir ki, kişi istədiyi qadınla evlənə bilər, bir şərtlə ki, o qadınlar Allahın evlənməyi haram buyurduğu qadınlar olmasın.

Ayədə diqqəti çəkən ikinci məsələ ədalət prinsipidir ki, bu da İslam əxlaqının əsasını təşkil edir. Uca Allah, hər bir kişiyə yalnız ədalətli ola biləcəyinə əmin olacağı təqdirdə birdən artıq arvad almağa icazə verir. Yəni kiminsə gözünü yumub dörd qadınla evlənməsi qəbul olunmur. Hər bir müsəlman bilməlidir ki, bir qadınla evlənmək elə özü böyük bir məsuliyyətdir. O ki qaldı birdən çox, bu məsələyə kortəbii formada, səhlənkarcasına yanaşmaq olmaz. Çünki nəzərdən qaçıрмаq olmaz ki, ailənin rifahı uğrunda çalışan insanın yolu heç də həmişə hamar olmur. Burada təbii olaraq müəyyən çətinliklər yarana bilər ki, bunu da hər bir mömin Allah tərəfindən bir imtahan olaraq qəbul etməli və səbr etməlidir.

Bu kəlamların doğurduğu məsuliyyəti dərk edən şəxs bu məsələnin nə qədər çətin olmasını başa düşə bilər.

¹ «ən-Nisa» surəsi, 23.

² Səhihu-l-Buxari, 5109.

Lakin təəssüflər olsun ki, İslamdakı çoxarvadlılıq prinsipi nəinki digər inanc sahiblərinin, o cümlədən bəzi coğrafi müsəlmanların da tənqidinə məruz qalır. Bəzi dar düşüncəli insanlar bunu qadın şəxsiyyətinin alçaldılması, qadın hissələrinin nəzərə alınmaması kimi qiymətləndirirlər. Təbii ki heç bir qadın öz həyat yoldaşını digər bir qadınla bölüşməsinə istəməz. Biz bu fikirdə olan qadınlarmızın hissələrinə böyük hörmətlə yanaşır və onu qiymətləndiririk. Lakin bəzi kişilərin qeyri-rəsmi olaraq bir neçə qadınla yaşaması da bizim bu günkü cəmiyyətin reallığıdır. Bu halda nəinki o kişinin həyat yoldaşı, həmçinin Allah da bu işdən narazı qalır. Və bilirik ki, həmin qadınların böyük əksəriyyəti həyat yoldaşlarını bu haram işdən çəkindirə bilmir. Bunun da nəticəsində cəmiyyətdə əxlaqsızlığın qarşısını almaq çətin məsələyə çevrilir. Bu gün bunları oxuyan hər hansı bir qadın bizi nədə isə günahlandıra bilər. Biz bunu da normal qəbul edirik. Lakin, gəlin unutmayaq ki, bu mənim, onun və yaxud bir başqasının deyil, məhz aləmlərin Rəbbinin qoyduğu bir hökmdür. Onun hökmləri müzakirə olunmur, Ona yalnız itaət olunur. Din təkcə ayrı-ayrı fərdlər üçün deyil, bütün bəşəriyyət üçün gəlib ki, hər bir fərd özü üçün lazımınca faydalansın. Əziz xanımlar, bu gün sizin təbiətinizdəki hissələr anlaşılandır. Bunu din də təsdiqləyir. Lakin bu gün bizim yaşadığımız cəmiyyətdə övladı olmadığı üçün məcburən küçəyə atılan qadının taleyini sən nəzərə almasan da, Allah Öz qüdrəti ilə bunu qabaqcadan bilib ona təəlli verəcək bir yol qoymuşdur. Bu gün hər hansısa bir xəstəlik ucbatından öz qadınlıq borcunu yerinə yetirməyə qadir olmayan qadının, Allahın imtahanı olaraq bu və

ya digər qəza nəticəsində bədəninin bir hissəsini itirən qadının, qədərində dünyaya yalnız qız uşağı gətirmək yazılmış və buna görə haqsız olaraq əri, qayınanası və baldızları tərəfindən zorla boşanmağa məcbur edilən qadının, torpaqların azadlığı, dininin qorunması, Allah yolunda şəhid olaraq o böyük zirvəni fəth etmiş kişilərin qadınlarını, taleyinə yetim olmaq yazılan və buna görə də bir çox çətinliklərlə rastlaşan və bu çətinliklər qarşısında tab gətirə bilməyən qızların və s. xanımların taleyi barəsində sən düşünməsən də onları Yaradan düşünüb. Əslində sən özün də bu halların heç birindən sığorta edilməmişən. Elə isə sənə sual edirəm: – Bu qadınların küçələrə atılması, pis yollara düşməsi yaxşıdır, yoxsa ailəsini dağıtmamaqla ömürlərini firavan sürməsi? Bax, əsl İslam aləmində əxlaqsızlıq göstəricisinin sıfır səviyyəsində olması bununla bağlıdır. Nəyə görə isə müsəlmanlara çoxarvadlılığı irad tutan, bunu cəmiyyət üçün anormal hal sayanlar, kişilərin və qadınların rəsmi olaraq bir, qeyri-rəsmi olaraq isə bir neçə insanla yaşamasını normal qəbul edirlər. Nazil etdiyi hökmlərə görə Rəbbimizə həmd olsun!

Peyğəmbərimizin ﷺ dörddən artıq arvad almasına gəlincə isə, əlbəttə, burada da bir çox hikmətlər vardır. Bir çoxları bunu onun şəhvəti ilə əlaqələndirirlər. Lakin ən azı onun həyatını bilən insan bu fikirlərin nə qədər batil olduğuna əmin ola bilər. Peyğəmbərimiz ﷺ ilk zövcəsi Xədicə (r.a) ilə evlənəndə onun 25, Xədicənin (r.a) isə 40 yaşı vardı. Peyğəmbərimiz ﷺ onunla düz 25 il birgə yaşamış və Xədicənin vəfatına qədər heç bir qadınla evlənməmişdi. Azca düşüncəsi olan insan anlaya bilər ki,

əgər onun qadınlarla evlənməsi doğrudan da şəhvətlə bağlı idisə bəs o nə üçün bunu cavan yaşlarında etmirdi? Əgər doğrudan da bu məsələ bəyənməyənlərin iddia etdiyi kimidirsə, nə üçün o bakirə qadınlarla deyil, dul qadınlarla evlənirdi. Yalnız Aişə (r.a) istisna olmaqla Peyğəmbərimizin ﷺ evləndiyi qadınların hamısı dul idi. Bu yaşda isə şəhvətdən söhbət gedə bilməz. Peyğəmbərimiz ﷺ o qadınların hamısını əslində himayəsinə götürməklə Allahın razılığını qazanırdı. Elə məhz bu səbəbdən Allah ona bu qadınları boşamağı haram etmişdi. Bu yalnız peyğəmbərimizə ﷺ xas bir xüsusiyyət olub yalnız ona aid edilə bilər. Digər insanların belə hərəkət etməsi qadağandır. Peyğəmbərimizin ﷺ dördədən artıq qadınla evlənməsinin digər bir hikməti də bu idi ki, bəşəriyyət məhz bu xanımların verdiyi bilgilər əsasında qadın elmihalın yarada bilərdi. Məhz bu xanımların hesabına qadınlar bu və ya digər məsələlərdə necə hərəkət etməli olduqlarını öyrənə bilirdilər. Bu gün biz əlimizdə olan, qadınlarla bağlı şəriət hökmlərinə görə bu qadınlara minnətdar olmalıyıq. Elə bu səbəbdən də Allah onların hamısını Qurani-Kərimdə möminlərin anası adlandırır: «Peyğəmbər möminlərə onların özlərindən daha yaxındır. Zövcələri isə möminlərin analarıdır».¹

Bununla isə yalnız fəxr etmək olar. Bu qadınların Peyğəmbərimizə ﷺ olan münasibətinə gəlincə isə əlbəttə ki, onlar hamısı ondan razı idilər. Peyğəmbərimiz ﷺ kimi həyat yoldaşına, mehriban insana, qayğıkeş ataya və nəhayət, bəşəriyyətə müəllim sayılacaq bir varlığa malik cəmiyyət nə xoşbəxtdir. Allah onun bütün xanımlarından

¹ «əl-Əhzab» surəsi, 6.

razı olsun! Peyğəmbərimizə Allahın salamu və xeyir-duası olsun!

ISLAMDA HICAB

Nədənsə dini məsələlər barəsində söhbət düşdükdə xanımların böyük əksəriyyətində dinimizin onlara hicab geyinməsinə fərz buyurmasına çox vaxt düzgün münasibət olmaması faktı ortaya çıxır. Elə bunu nəzərə alaraq bu məsələnin üzərində bir qədər dayanmağı məsləhət bildik.

İlk öncə onu qeyd etməliyik ki, hicab islamaqədərki dinlərdə və sivilizasiyalarda da mövcud olmuşdur. Tarixə nəzər salsaq görərik ki, islamdan öncə Avropa ölkələrinin bir çoxunda qadının hicab geyinməsi onun yüksək zümrəyə, zadəgan nəslinə mənsub olması və kölə qadınlardan seçilməsilə xarakterizə olunub. Zaman keçdikcə tarixi hadisələrin təsiri nəticəsində hicab tədricən unudulmağa başlanmışdır. İslam dini öz gəlişi ilə bu məsələyə yeni bir həyat verdi. Dinimiz qadına yüksək qiymət verərək onu yad nəzərlərdən qorumaq, cəmiyyətdə əxlaq balansının pozulmaması üçün hicabı bütün qadınlara vacib buyurdu. Bu barədə Uca Allah belə buyurur: « Ey Peyğəmbər! Zövcələrinə, qızlarına və möminlərin qadınlara da ki, (naməhrəm yanında) çarşablarını öz üstlərinə örtünlər. Bu onların tanınması və onlara əziyyət verilməməsi üçün daha münasibdir. Allah Bağışlayandır, Rəhmlidir».¹

Göründüyü kimi yenilməz güc və qüvvət sahibi olan Allah bu ayə vasitəsilə qadına nə üçün hicab geyinməsinə

¹ «əl-Əzhab» surəsi, 59.

əmr etməsini izah edir. Bu əslə özündə bir çox hikmətləri daşıyır ki, onların da bir neçəsini nəzərdən keçirmək yerinə düşərdi.

Elə ayənin əvvəlindən açıq aydın görünür ki, hicab geyinmək nəinki peyğəmbərimizin ﷺ zövcələri və qızlarına o cümlədən, bütün xanımlara vacibdir. Sonra isə Rəbbimiz bu əmrin hikmətini açıqlayaraq «onlara əziyyət verilməməsi üçün...» deməsi, qadının hicabdan imtina edəcəyi təqdirdə özünü əzaba və zülmə düşər edəcəyinə bir dəlildir. Və ayənin sonunda Allah Özünün Bağışlayan və Rəhimli olmasını xatırlamaqla, tövbə edəcək, Allahın əmrinə tabe olacağı və hicab geyinəcəyi təqdirdə, qadının günahını bağışlayacağına əmin edir. Əmrlərinin kamilliyinə görə Rəbbimizə həmd olsun!

Uca Allah nə cür geyinmək, bədənin hansı nahiyəsini örtmək barəsində belə buyurur: «Mömin qadınlara da de ki, *harama baxmayıb* gözlərini aşağı diksinlər və cinsiyyət üzvlərini *zinadan* qorusunlar. Qoy onlar – görünənlər istisna olmaqla, zinətlərini *naməhrəmə* göstərməsinlər; örtüklərini yaxalarının üstünə salsınlar; zinətlərini ərlərindən, yaxud atalarından, yaxud ərlərinin atalarından, yaxud öz oğullarından, yaxud ərlərinin oğullarından, yaxud qardaşlarından, yaxud qardaşlarının oğullarından, yaxud bacılarının oğullarından, yaxud öz *müsəlman* qadınlarından, yaxud sahib olduqları kölələrdən, yaxud eh-tirasını itirən kişi xidmətçilərdən, yaxud qadınların çılpaqlığını hələ anlamayan uşaqlardan başqasına göstərməsinlər; gizlətdikləri zinət əşyaları bilinsin deyə

ayaqlarını *bir-birinə* vurmasınlar. Ey iman gətirənlər! Hamınız Allaha tövbə edin ki, bəlkə nicat tapasınız».¹

Aişə (r.a) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər ﷺ fəcr namazını² qılarkən, hicablarına bürünmüş mömin qadınlar da ona qoşulardı. (Namazlarını qıldıqdan) sonra isə evlərinə qayıdər və qaranlıq olduğundan heç kəs onları tanımazdı»³

Ummu Atiyyə (r.a) rəvayət edir ki, «Peyğəmbər ﷺ bakirə qızların, heyzli qadınların bayram namazlarına gəlməsini bizə əmr edərdi. Heyzli qadınlar namaz qılınan yerdən kənarda dayanar və o günün xeyir-bərəkətinə nail olmaq üçün camaatın arxasında (namaz qılınan yerdən aralı) oturur, təkbir və dua edərdilər. Mən dedim: "Ey Allahın elçisi! Bizdən birinin hicabı olmadıqda nə etsin?" O dedi: "Bacısı⁴ hicablarından birini ona versin!"»⁵

Ayə və hədislərdən görünür ki, əl və üz istisna olmaqla bədən bütünü nahiyyəsi örtülməlidir. Göründüyü kimi dinimizdə qaranlıq galan heç bir məsələ yoxdur. Ümumiyyətlə bu məsələyə Quranda bu cür yer ayrılması məsələnin ciddiliyindən xəbər verir. Allahın bu əmrinin əksinə hərəkət etməklə isə həm qadınlar həm də cəmiyyət müxtəlif problemlərlə qarşılaşır. Məsələyə psixoloji aspektdən yanaşdıqda görürük ki, hicab hər şeydən öncə elə məhz qadının özü üçün faydalıdır. Hər hansısa bir qadına məxsus görkəm, bədən quruluşu heç də hamıda

¹ «ən-Nur» surəsi, 31.

² Sübh namazı.

³ Səhihul-Buxari, 578; Səhih Müslim, 1456.

⁴ Burada istənilən müsəlman qadın qəsd olunur.

⁵ Səhihul-Buxari, 980; Səhih Müslim, 2053.

eyni cür təsürat oyatmır. Digər tərəfdən də əgər qadının bədən quruluşunda hər hansı bir çatışmamazlıq varsa və bu qüsurlar qadının heç özünün xoşuna gəlmirsə o bunu ətrafdakılara nümayiş etdirməklə diqqəti özündə olan gözəl keyfiyyətlərdən, onun xasiyyətindən daha çox məhz bu qüsurların üzərinə yönəldir ki, bu da ailə qurmaq məqsədilə qadınla ünsiyət yaratmaq istəyən kişinin diqqətindən yayınmaz və kişi həmin qadının şəxsiyyətini, qabiliyyətini bilmədən belə onunla ailə qurmaq fikrindən vaz keçir. Gəlin görək ən çox ziyanı kim çəkəcək? Əlbəttə ki, qadın. Elə bu səbəbdəndir ki, bir çox qadınlar uzun müddət bəzən də sonunacan ailə qura bilmir, belə olduqda da vəziyyətdən çıxmaq üçün müxtəlif yollara baş vurur və arzuolunmaz zərbələr alır ki, bu da cəmiyyətdə tarazlığı pozur, müxtəlif əxlaqımıza zidd halların yayılması çoxalır.

Hicabsız gəzmək gözəl qadınlar üçün də, məqbul deyil. Hər şeydən öncə həmin qadın öz keyfiyyətlərini adiləşdirir və son nəticədə tamamilə diqqətdən kənar da qalır. Digər bir tərəfdən də həmin qadınlar bir çoxlarının həsədinə, paxıllığına, nəzərinə səbəb olur, nəticədə də onlara göz dəyir və bu gözdəymə nəticəsində hər cür bəlalara düşər olurlar. Bundan başqa onların gözəlliyinə həsəd aparan digər paxıl qadınlar bu gözəlliyinə xələl gətirmək üçün hər cür şər əməllərə (cadu və s.) əl atırlar.

Məhşur islam alimi İbn Teymiyyənin dediyi kimi: "Həsədsiz insan olmur, lakin alicənab və əxlaqlı olan onu gizlədir, alçaq və əxlaqsız isə onu büruzə verir."¹

¹ «Fətvalar toplusu», 10/124-125.

Hər bir qadın anlamalıdır ki, onun malik olduğu keyfiyyətlər yalnız onun əri üçündür və onlar başqalarına nümayiş etdirilməməlidir. Bu bərdə mövzunu daha da genişləndirmək olar lakin hesab edirik ki, düşünən qadın üçün elə bunlar da kifayət edər.

Gəlin Allahın əmrlərinə biganə qalaraq, oyun-oyuncaqdan başqa bir şey olmayan, bizim üçün imtahan olaraq yaradılan bu dünyanın fitnəsinə uymayaq. Gəlin «deyəcəklər ki, filankəsin qızı molla olub», «bircə mollamız əskikdi», «camaat nə deyər», «sən özünə iş tapa bilməyəcəksən», «indi biz hansı dövrdə yaşayırıq», «qəlbin təmiz və düz olsun», «bizim nəsildə başını bağlayan olmayıb» və sairə bu kimi sözlər soyləməklə hicab geyinmək istəyən qadınlara və qızlarımıza mane olmaıaq. Gəlin bacardıqca Allahın əmrlərinə tabe olub sözün həqiqi mənasında ürəyimizi Allahla düz edək. Əsl təmizlik və düzlük Allaha itaət və Onun əmrlərini yerinə yetirməklə olur.

Hesab edirik ki, Allaha və Onunla qarşılaşağı günə inananlar bu mövzudan müəyyən nəticələr çıxaracaqlar. Allah köməyiniz olsun!

SON SÖZ

Bu kiçik risaləmiz vasitəsilə qadınlara olan münasibətə İslam nöqteyi-nəzərdən yanaşdıq. Hər bir düşünən qadın bu dünyanın keçici olduğunu dərk edib üzünü Yarıdana tutmalı, İslam qanunları əsasında rəhbərlərinə itaət edərək öz həyatını qurmalıdır. İslam qadın hüquqlarının yeganə və əvəzsiz qoruyucusudur. Hər bir qadın istərsə elmini,

istərsə də ibadətini artıraraq ən yaxşı müsəlman ola bilər. Elə buna görə də İslamiyyətdə «feminizm» yoxdur. Bu söz mənşə etibarilə fransız sözüdür və qadın hüququnu qoruyan cərəyanın adıdır. İslamiyyətdə qadının hüquqları daima qorunduğu üçün belə bir cərəyana ehtiyac duyulmamışdır. Amma «müasirləşmə» adı altında aparılan təbliğatdan sonra qadınların hüquqları pozulur və onlar da «feminizm» kimi cərəyanlara üz tuturlar.

Dinimizdə müsəlman kişi və müsəlman qadın bir-birilərindən yalnız İslama uyğun şeylər istəyə bilərlər. Diqqətlə baxdıqda çox asanlıqla görmək olar ki, əslində İslamda Allaha və Onun elçisinə ﷺ asi olaraq qadının kişiyə, kişinin də qadına itaəti yoxdur. Hər ikisi Allaha və Onun elçisinə ﷺ və öz aralarından seçilmiş ixtiyar sahiblərinə itaət etdikləri üçün bir-birilərinə itaət etmiş olurlar. Qadınların pis yola düşəcəyi təqdirdə kişilərin bu cür yola düşməyəcəyini sanmaq insanların İslamı dərk etməməsindən irəli gəlir. Namus insanın cinsi ilə bağlı məsələ deyil. Halbuki sözdə, əməldə, dünya malına münasibətdə, davranışda namuslu, əxlaqlı olmaq İslamın əmridir. Müsəlman keçirdiyi hər bir dəqiqədə layiqli hərəkət etməzsə, o imanın dadını da heç vaxt bilə bilməz. Odur ki, gəlin dinimizdən möhkəm yapışaq. Yad inanclarda, yad əxlaqlarda və radikal qruplaşmalarda yalnız ziyan tapacaqsınız. Bu gün dinindən ayrı düşən hər hansı bir coğrafi müsəlmanın etdiyi bəd əməllər İslamın və ya millətin adına yazıla bilməz. Bəzi müsəlman ailələrindəki ər-arvad, gəlin-qayınana qarşıdurması İslamiyyət deyildir. Çünki Mərhəmətli və Rəhmli Allah məhz bu cür çatışmazlıqları aradan qaldırmaq üçün

İslamı bir nemət olaraq bizə bəxş etmişdir. İslam bütün nöqsanlardan uzaq bir zirvədir. Bu zirvəni isə, bir daha qeyd edirəm ki, yalnız Allaha və Onun elçisinə ﷺ itaətlə fəth etmək olar. Mən hamıya bu zirvəni fəth etmək sevincini yaşamaq arzulayıram!

Hesab edirəm ki, bu risalədə xanımlar üçün faydalı ola biləcək ayə, hədis və rəvayətlərdən cəmiyyətin bu incə yarısı maksimum istifadə edərək faydalanacaq, Allahın və Onun elçisinin ﷺ hökmlərini həyatlarının hər sahəsinə tətbiq edəcək və bundan azca da olsa sıxıntı duymayacaqlar. Bu yeganə qurtuluşdur. Unutmayaq ki, hər ötən gün bizi axirətə yaxınlaşdırır. Biz özümüzə dayaq hesab etdiyimiz hər bir kəsi Allahın izni ilə itirə bilərik. Bu dünyada hər bir şey müvəqqətidir, elə bizim özümüz də. Daimi olan isə Allahdır. Gəlin nəyi itirsək də Ona olan inamı, sevgini və qorxunu itirməyək. Çünki, son qayıdış yalnız Onadır. O, həqiqətən Əzəmətli və Ucadır! O Uca və Əzəmətli Allahdan millətimizə hidayət diləyirik!

Son olaraq sözüümüzü bu dua ilə bitiririk: əlhəmdulilləhi rabbi-l-ələmin – Aləmlərin Rəbbi Allaha həmd olsun!